

γάιδαρος

γάιδαρος, ο, θηλ. **γαϊδάρα** κ. **γαϊδούρα** (βλ. λ.), πλ. **γάιδαροι** κ. **γαϊδάροι, οι**, ουσ. [*<μτγν. γαιδάριον <αραβ. gadar - gaidar>*], ο γάιδαρος. **1.** άνθρωπος απρεπής, αγενής, ανάγωγος, αδιάντροπος, άξεστος, αγροίκος: «πρόσεξε μη φερθείς πάλι σαν γάιδαρος εκεί που θα πάμε, γιατί θα είναι όλοι καθώς πρέπει άνθρωποι». **2.** ο αφιλότιμος, ο αχάριστος: «τον βοήθησα μ' όλες μου τις δυνάμεις και δεν είπε ούτ' ένα ευχαριστώ ο γάιδαρος». **3.** (ειρωνικά ή υποτιμητικά) χαρακτηρίζει το παιδί που δεν είναι πια μικρό, που μεγάλωσε αρκετά και για το λόγο αυτό πρέπει να συμπεριφέρεται και ανάλογα: «έγινε κοτζάμ γάιδαρος κι ακόμη θέλουν να τον νταντεούν». Υποκορ. **γαϊδαράκος, ο**. (Τραγούδι: *ντε κυρ γαιδαράκο ντε, ντε με τα γαιδούρια τ' άλλα γαιδαρέ μου κουτεντέ*)· βλ. και λ. [γαϊδούρι](#). (Ακολουθούν 57 φρ.)·

- *αγγελική φωνή από γαιδάρου στόμα*, λέγεται για τους αισχρούς ανθρώπους, που με διάφορα γλυκόλογα και ψεύτικες ευγένειες προσπαθούν να μας παρασύρουν ώστε να μας εκμεταλλευτούν: «μη πιστεύεις στις ευγένειες και στα γλυκόλογά του, γιατί είναι αγγελική φωνή από γαιδάρου στόμα και θα την πατήσεις»·

- *αν δεν κλοτσήσει ο γάιδαρος, δεν τονε ξεφορτώνουν*, **α.** αυτός που αδικείται ή καταπιέζεται, πρέπει μόνος του να αντιδρά, αν θέλει να βρει το δίκιο του ή να βελτιωθεί η κατάστασή του: «πιάσ' τ' αφεντικό σου, ρε παιδάκι μου, και πες του πως δεν μπορεί να συνεχιστεί αυτή η αποικιοκρατική κατάσταση, γιατί, αν δεν κλοτσήσει ο γάιδαρος, δεν τονε ξεφορτώνουν, κορόιδο, ε κορόιδο!». **β.** πρέπει να διαμαρτύρεσαι, να απαιτείς δυναμικά αυτό που θέλεις να πετύχεις: «έτσι με το σταυρό στο χέρι όπως πας, όλοι θα σε εκμεταλλεύονται στη ζωή σου, γιατί, αν δεν κλοτσήσει ο γάιδαρος, δεν τονε ξεφορτώνουν». Συνών. *αν δε φωνάζει το μωρό, δεν το ταΐζει η μάνα του / αν δεν κλάψει το παιδί, δεν του δίνουνε βυζί*·

- *αν κλάνει ο γάιδαρος, τι φταίει το σαμάρι*; βλ. συνηθέστ. *φταίει ο γάιδαρος, δέρνει το σαμάρι*·

- *άνθρωπος ξετσιώπτος, γάιδαρος αδέσποτος*, βλ. λ. [άνθρωπος](#)·

- *αντί να βογκάει ο γάιδαρος, βογκάει το σαμάρι*, λέγεται στην περίπτωση που παραπονιέται κάποιος για κάτι που υπομένει ή έχει υποστεί κάποιος άλλος: «εγώ είμαι αυτός που υποφέρω, εσύ τι ζόρι τραβάς, γιατί, έτσι όπως το πάμε, αντί να βογκάει ο γάιδαρος, βογκάει το σαμάρι». Συνών. *αντί να τρίζει ο αραμπάς, τρίζουν τα κατρακύλια*·

- *αντί να δέρνει το γάιδαρο, δέρνει το σαμάρι*, βλ. φρ. *φταίει ο γάιδαρος, δέρνει το σαμάρι*·

- *αρχόντου λόγος και πορδές γαιδάρου ένα*, δηλώνει πως δεν πρέπει να υπολογίζουμε καθόλου στις υποσχέσεις των διοικούντων, των πολιτικών: «μη πιστεύετε αυτά που σας υπόσχεται για να τον ψηφίσετε, γιατί αρχόντου λόγος και πορδές γαιδάρου ένα»·

- *βόσκει ο γάιδαρος εκεί που τονε δένουνε*, ο καθένας πρέπει να κανονίζει τη ζωή του ανάλογα με τις δυνατότητές του ή τις περιστάσεις που του τυχαίνουν: «αφού δεν έχει τη δυνατότητα να ξοδεύει για γλέντια και διασκεδάσεις, όπως κάνουν οι άλλοι, κάθεσαι στο σπιτάκι του, γιατί βόσκει ο γάιδαρος εκεί που τονε δένουνε»·

- *γάιδαρο που δε σε βλάπτει, άφησέ τον να γκαρίζει*, όταν κάποιος δεν μπορεί να σε βλάψει, άσ' τον να λέει ό,τι θέλει σε βάρος σου, αγνόησέ τον: «στενοχωριέσαι που ασχολείται συνεχώς μαζί σου; Γάιδαρο που δε σε βλάπτει, άφησέ τον να γκαρίζει». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *μωρέ*. Συνών. *άνεμος που δε σε βλάπτει, άφησέ τον να φυσάει / σκυλί που δε σε βλάπτει, άφησέ το να γαβγίζει / το φίδι που δε σε βλάπτει, να ζήσει χίλια χρόνια*·

- *γάιδαρος γκαρίζει; Κώλος τον πονεί*, βλ. λ. [κώλος](#)·

- *γάιδαρος κλάνει στου Φασουλά το χάνι*, λέγεται για ασήμαντο γεγονός που δεν ενδιαφέρει κανέναν: «το βράδυ θα 'ρθει μαζί μας κι ο φίλος του τάδε. -Γάιδαρος κλάνει στου Φασουλά το χάνι»·

- *γάιδαρος με λοφίο*, βλ. φρ. *γάιδαρος με περικεφαλαία*·

- γάιδαρος με ουρά, βλ. συνηθέστ. γάιδαρος με περικεφαλαία·
- γάιδαρος με πατέντα, βλ. φρ. γάιδαρος με περικεφαλαία·
- γάιδαρος με περικεφαλαία, έκφραση με την οποία χαρακτηρίζουμε τον πολύ αγενή, ανάγωγο, αδιάντροπο, άξεστο, αναίσθητο, αφιλότιμο, αχάριστο άνθρωπο: «με τη συμπεριφορά του έχει αποδείξει πολλές φορές, πως είναι γάιδαρος με περικεφαλαία, γι' αυτό και τον πετάξαμε απ' την παρέα μας»·
- γάιδαρος ξεσαμάρωτος ή γάιδαρος χωρίς σαμάρι, βλ. φρ. γαιδούρι ξεσαμάρωτο, λ. γαιδούρι·
- γκαστρώνει γάιδαρο ή γκαστρώνει και γάιδαρο, βλ. φρ. σκάει γάιδαρο·
- δανεικά ξύνονται οι γαιδάραι, λέγεται στην περίπτωση που βλέπουμε να ανταλλάσσουν ευτελείς κολακείες ανάξιοι άνθρωποι: «επειδή είναι πλούσιοι, έχεις την εντύπωση πως έχουν αξιοπρέπεια απάνω τους! Δανεικά ξύνονται οι γαιδάραι, αγόρι μου»·
- δένω το γάιδαρό μου, **α.** λύνω το οικονομικό ή επαγγελματικό μου πρόβλημα, εξασφαλίζομαι οικονομικά ή επαγγελματικά: «έστησε μια καλή δουλειά κι έχει δέσει το γάιδαρό του». **β.** διατηρώ μόνιμο ερωτικό δεσμό: «δεν ενδιαφέρεται για άλλες γυναίκες, γιατί έχει δέσει το γάιδαρό του». **γ.** παντρεύομαι, ιδίως καλοπαντρεύομαι: «πήρε την κόρη του τάδε εργολάβου κι έχει δέσει το γάιδαρό του»·
- δυο γάιδαροι μαλώνανε σε ξένο αχυρώνα, λέγεται ειρωνικά για δυο άτομα που ανταγωνίζονται για την κατοχή πράγματος που όμως είναι ξένης ιδιοκτησίας: «απ' τη μια οι Τούρκοι, η Κύπρος είναι τουρκική, απ' την άλλη οι Άγγλοι, η Κύπρος είναι αγγλική, δεν ξέρω τι να πω, ρε παιδάκι μου, γιατί δυο γάιδαροι μαλώνανε σε ξένο αχυρώνα»·
- είπε ο γάιδαρος τον πετεινό κεφάλα, ειρωνική παρατήρηση σε κάποιον που, ενώ είναι γεμάτος από μεγάλα ελαττώματα ή κουσούρια, κατηγορεί ή κοροϊδεύει κάποιον που έχει λιγότερα και μικρότερα ελαττώματα·
- εκατό χρονώ γάιδαρος περπατησιά δε μαθαίνει, βλ. φρ. παλιό γαιδούρι καινούρια περπατησιά, γίνεται; λ. γαιδούρι·
- έφαγα σαν γάιδαρος, έφαγα πάρα πολύ: «πεινούσα τόσο πολύ, που έφαγα σαν γάιδαρος»·
- έχει υπομονή γαιδάρου, βλ. λ. [υπομονή](#)·
- ήλιος και φεγγάρι, παντρεύονται οι γαιδάραι, βλ. λ. [ήλιος](#)·
- ήταν στραβό το κλήμα, το 'φαγε κι ο γάιδαρος, βλ. λ. [κλήμα](#)·
- θα σου χέσω το γάιδαρο, **α.** (απειλητικά) θα σε επιπλήξω πολύ αυστηρά, θα σε βρίσω άγρια: «για πρώτη φορά στη χαρίζω, αλλά, αν ξαναργήσεις στη δουλειά, θα σου χέσω το γάιδαρο». **β.** θα σε δείρω άγρια, θα σε ξυλοφορτώσω: «αν σε ξανακούσω να βρίζεις τα θεία, θα σου χέσω το γάιδαρο». Από το ότι ο γάιδαρος ήταν κάποτε για τις αγροτικές οικογένειες από τα πιο χρήσιμα ζώα για τις δουλειές τους·
- κάνω υπομονή γαιδάρου, βλ. λ. [υπομονή](#)·
- κάποιου του χάριζαν γάιδαρο και τον κοιτούσε στα δόντια (να δει πόσο χρονών είναι), λέγεται ειρωνικά για άτομο που, ενώ του χαρίζουν κάτι, το εξετάζει για να δει σε πόσο καλή κατάσταση βρίσκεται ή πόσο αξίζει·
- κάποιου του χάριζαν γάιδαρο κι ήθελε και το σαμάρι, λέγεται για πλεονέκτη, που απαιτεί περισσότερα από αυτά που του προσφέρουν·
- κατά το γάιδαρο και το σαμάρι, βλ. λ. [σαμάρι](#)·

- κατά φωνή κι ο γάιδαρος, βλ. λ. [φωνή](#).
- μαντζουράνα στο κατώι, γάιδαρος στα κεραμίδια, βλ. λ. [κατώι](#).
- μετράω πόσες μύγες μπαίνουν στου γαϊδαρου τον κώλο, βλ. λ. [μύγα](#).
- μη στάξει η ουρά του γαϊδάρου, βλ. λ. [ουρά](#).
- μίλα με γαϊδάρους να γροικάς πορδές, δε θα ακούσεις ποτέ καλό λόγο ή σωστή συμβουλή από άνθρωπο κακό ή από ανάξιο δάσκαλο: «μα είναι δυνατό να συμβουλευέσαι αυτόν τον παλιάνθρωπο; Μίλα με γαϊδάρους να γροικάς πορδές». Συνών. από στόμα κοράκου θ' ακούσεις κρα / μίλα με κώλους ν' ακούσεις πορδές.
- μόνο ένας γάιδαρος έχει αφτιά, βλ. λ. [αφτί](#).
- να φας του γαϊδάρου πο 'χει, ειρωνική απάντηση σε κάποιον που μας αρνείται κάτι λέγοντάς μας όχι.
- νόμισα πως ήμουνα στο γάιδαρο καβάλα, ένιωσα μεγάλη ντροπή: «μόλις ο τάδε ανέφερε δημόσια πως γυρνούσα μέσα στους δρόμους μεθυσμένος, νόμισα πως ήμουνα στο γάιδαρο καβάλα». βλ. και φρ. του ανέβασαν στο γάιδαρο.
- ο γάιδαρος είναι γάιδαρος, και ας φορεί και σέλα, ο αγενής, ο ανάγωγος, ο αδιάντροπος, ο άξεστος, ο αναίσθητος, ο αφιλότιμος, ο αχάριστος άνθρωπος, είναι αδύνατο να αλλάξει χαρακτήρα: «μόλις ανέβηκε οικονομικά, προσπάθησαν οι φίλοι του να του μάθουν τρόπους για να τον μπάσουν και σε κανένα σαλόνι, αλλά ο γάιδαρος είναι γάιδαρος, και ας φορεί και σέλα». Συνών. ο βλάχος άρχων κι αν γενεί, βλαχίλα θα μυρίζει / ο χωριάτης άγιος κι αν γενεί, σκατένια έχει τη χάρη.
- ο γάιδαρος κάνει όλη τη δουλειά κι ο αγωγιάτης παίρνει τα λεφτά, βλ. λ. [δουλειά](#).
- ο πεινασμένος γάιδαρος ξυλιές δε μετράει, ο φτωχός και ο ταλαίπωρος άνθρωπος υπομένει τα πάντα προκειμένου να εξασφαλίσει τα απαραίτητα για τη ζωή του: «όλοι, όταν τα 'χουνε κι είναι βολεμένοι, κάνουν τους περήφανους και τους μυγιάγγιχτους, όμως, ο πεινασμένος γάιδαρος ξυλιές δε μετράει».
- όλοι οι μετά Χριστόν προφήτες γαϊδαροι, βλ. λ. [προφήτης](#).
- όποιος γάιδαρος κι αυτός σαμάρι, βλ. λ. [σαμάρι](#).
- όποιος μιλήσει και λαλήσει, γαϊδάρου κώλο θα φιλήσει, απειλητική έκφραση υπό τύπο αστεϊσμού, ιδίως ανάμεσα σε παιδιά, για όποιον που παρά την απαγόρευση, μιλήσει.
- όποιος παίζει με το γάιδαρο, κλοτσιές θα φάει, όποιος κάνει παρέα με κατώτερους ανθρώπους, με αγροίκους, θα τον κακομεταχειρίζονται, ή όποιος ανακατεύεται σε ανάξιες υποθέσεις, τότε σίγουρα θα βγει ζημιωμένος: «καλά έπαθες και την πάτησες που συνεταιρίστηκε μ' αυτό το κάθαρμο, γιατί έπρεπε να ξέρεις πως, όποιος παίζει με το γάιδαρο, κλοτσιές θα φάει».
- οπού ακολουθάει το γάιδαρο, πίνει και τις πορδές του, όποιος έχει κακές συναναστροφές, υφίσταται και τις συνέπειες: «είναι αλήτης αυτός που κάνεις παρέα και πρόσεχε, γιατί, οπού ακολουθάει το γάιδαρο, πίνει και τις πορδές του».
- πετάει ο γάιδαρος; Πετάει, ειρωνική αναφορά σε άτομο που δεν έχει προσωπική γνώμη, που δέχεται ευκολόπιστα κάποια γνώμη, χωρίς καν να την εξετάσει ή που υποχρεώνεται από ανάγκη να δέχεται τη γνώμη του άλλου, ακόμη και αν αυτή είναι παράλογη: «μην πάρεις τη γνώμη του τάδε, γιατί αυτός είναι πετάει ο γάιδαρος; Πετάει || απ' τη στιγμή που έχει την ανάγκη του τι να κάνει! Πετάει ο γάιδαρος; Πετάει». Πολλές φορές, η φρ. κλείνει για περισσότερη έμφαση με το μαζί με το σαμάρι. Αναφορά σε παιδικό παιχνίδι, που, κάθε φρ. του παιδιού που διευθύνει το παιχνίδι, αρχίζει με το πετάει πετάει.

- *σκάει γάιδαρο ή σκάει και γάιδαρο*, **α.** είναι μικρής νοημοσύνης: «μέχρι να καταλάβει αυτό που του λες, σκάει γάιδαρο». **β.** είναι πολύ εκνευριστικός: «σκάει γάιδαρο με τις ιδιοτροπίες του». **γ.** είναι πολύ ισχυρογνώμονας: «μέχρι να τον κάνεις να αλλάξει γνώμη, σκάει γάιδαρο». Από το ότι ο γάιδαρος είναι ένα ζώο με μεγάλη υπομονή, αλλά και με μεγάλο πείσμα·

- *στου γαϊδάρου το χωριό όλοι κάνουν το γιατρό*, λέγεται για πειραματισμό, για προσπάθεια που γίνεται δοκιμαστικά ή που γίνεται για πρώτη φορά με αμφίβολη επιτυχία πάνω σε ανήμπορο ή κακομοίρη άνθρωπο, και που επιπλέον του φορτώνουν ή του χρεώνουν τις δυσάρεστες συνέπειες: «κάθε καινούρια ιδέα τ' αφεντικό του τη δοκιμάζει πάνω στον κηπουρό του, γιατί βλέπεις, στου γαϊδάρου το χωριό όλοι κάνουν το γιατρό». Συνών. *στου κασίδη το κεφάλι όλοι κάνουν τον κουρέα*·

- *τον ανέβασαν στο γάιδαρο*, τον διαπόμπεψαν: «μόλις τον έπιασαν να χαϊδεύει το μικρό κοριτσάκι, τον ανέβασαν στο γάιδαρο». Ο τρόπος αυτός διαπόμπευσης ανάγεται στην εποχή του Βυζαντίου και μάλιστα έβαζαν το άτομο που διαπόμπευαν να καθίσει ανάποδα στη ράχη του γαϊδάρου και τον υποχρέωναν να κρατά ως χαλινάρι την ουρά του· βλ. και φρ. *νόμισα πως ήμουν στο γάιδαρο καβάλα*·

- *του γαϊδάρου η ουρά είναι πιο βαριά απ' το γάιδαρο*, λέγεται στην περίπτωση που νιώθουμε πέρα ως πέρα εξαντλημένοι, όταν βρισκόμαστε στο τέλος μιας επίπονης υπόθεσης ή εργασίας: «έμειναν πενήντα μέτρα ακόμα για να τελειώσω την ασφαλοστρωση του δρόμου κι έτσι μου 'ρχεται να τα παρατήσω απ' την κούραση που νιώθω. -Του γαϊδάρου η ουρά είναι πιο βαριά απ' το γάιδαρο». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *εμ* ή το *εμ βλέπεις*· βλ. και φρ. *φάγαμε το γάιδαρο κι απόμεινε η ουρά*·

- *του χέζω το γάιδαρο*, **α.** τον επιπλήττω, τον καθυβρίζω: «τον είδα που ενοχλούσε γέρο άνθρωπο και του 'χεσα το γάιδαρο». **β.** τον δέρνω άγρια, τον ξυλοφορτώνω: «αφού δεν έπαιρνε με το καλό, του 'χεσα το γάιδαρο κι ησύχασε»·

- *φάγαμε το γάιδαρο κι απόμεινε η ουρά* (*ενν. εδώ θα κολλήσουμε;*) θέλουμε πολύ λίγο ακόμα για να τελειώσουμε εν σχέσει με το μέχρι τώρα έργο που έχουμε επιτελέσει: «τώρα θα τα παρατήσεις που φάγαμε το γάιδαρο κι απόμεινε η ουρά;». Λέγεται συνήθως για να ενθαρρύνουμε κάποιον που νιώθει εξαντλημένος ή αποθαρρημένος, τη στιγμή που πλησιάζει να τελειώσει το έργο που έχει αναλάβει. Ο πλ. και όταν απευθυνόμαστε σε ένα μόνο άτομο. Συνών. *φάγαμε το βόδι κι απόμεινε η ουρά*·

- *φορτώνομαι σαν γάιδαρος ή φορτώνομαι σαν το γάιδαρο*, φορτώνομαι υπερβολικά: «κάθε Σάββατο πηγαίνω στο σούπερ μάρκετ και φορτώνομαι σαν γάιδαρος με όλα τα καλά»·

- *φταίει ο γάιδαρος, δέρνει το σαμάρι*, **α.** λέγεται στην περίπτωση που αποδίδονται λάθος ευθύνες, που τιμωρείται για μια πράξη ένας αθώς αντί τουπραγματικού ενόχου: «επειδή ο τύπος είναι ανεπιείκους του φίλου του, ο διευθυντής τα 'κανε πλακάκια με τον υποδιευθυντή κι έριξαν το βάρος στον καημένο το λογιστή. -Φταίει ο γάιδαρος, δέρνει το σαμάρι». **β.** λέγεται στην περίπτωση που κάποιος, επειδή δεν μπορεί να αντιμετωπίσει αυτούς που είναι πιο ισχυροί ή ανώτεροί του, ξεσπάει σε αυτούς που είναι πιο αδύναμοι ή κατώτεροί του: «επειδή τον κατσάδιασε άσχημα ο διευθυντής του, αυτός έβγαλε όλα τ' απωθημένα του στα καημένα τα υπαλληλάκια, γιατί, βλέπεις, φταίει ο γάιδαρος, δέρνει το σαμάρι»·

- *χρυσωμένος γάιδαρος, πάντα γάιδαρος είναι*, η καλή εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου δε συμβαδίζει πολλές φορές και με το χαρακτήρα του: «όσο και να φτιαχτεί, όσο και να καλλωπιστεί, να του πείτε πως χρυσωμένος γάιδαρος, πάντα γάιδαρος είναι»· βλ. και φρ. *ο γάιδαρος είναι γάιδαρος, και ας φορέι και σέλα*·